

УДК 37.091.31-059.2

Юрій Олексін

МЕТОДИЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДРУЧНИКІВ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ДЛЯ 11 КЛАСУ

А Автором здійснено методичний аналіз підручників з історії України для 11 класу. Аналіз чинних підручників з історії України і всесвітньої історії показав, що автори навчальної літератури не диференціюють стандартний і академічний рівні. У підручниках для профільних класів не відображені особливості формування складових предметної історичної компетентності. Тому вчитель у процесі підготовки до уроку повинен творчо використовувати наявні друковані та електронні засоби навчання.

Ключові слова: підручник з історії, методичний аналіз.

Юрий Алексин. Методический анализ учебников по истории Украины для 11 класса.

А Автором осуществлён методический анализ учебников по истории Украины для 11 класса. Анализ действующих учебников по истории Украины и всемирной истории показал, что авторы учебной литературы не дифференцируют стандартный и академический уровни. В учебниках для профильных классов не отражены особенности формирования составляющих предметной исторической компетентности. Поэтому учитель в процессе подготовки к уроку должен творчески использовать имеющиеся печатные и электронные средства обучения.

Ключевые слова: учебник по истории, методический анализ.

Yuriy Oleksin. Methodological analysis of Ukrainian history textbooks for students of 11 grades.

S The author has made methodical analysis of Ukrainian history textbooks for 11 grades. Analysis of Ukrainian history textbooks and World History demonstrates that authors of textbooks do not differentiate standard and academic levels. Textbooks for specialized classes do not take into account peculiarities of forming competence in subject history. Therefore the teacher, in preparation for the lesson must creatively use existing printed and digital learning tools.

Key words: textbook for subject history, methodological analysis.

Постановка проблеми. Однією з проблем, із якою стикається вчитель на різних рівнях диференціації навчання історії старшокласників, є проблема методичної недосконалості засобів навчання.

Метою нашої публікації є спроба методичного аналізу чинних підручників з історії України для 11 класу.

Аналіз підручників з історії 11 класу. Підручник історії України авторів Н. Гупана, О. Пометун має вдалу структуру розділів (на початку кожного винесено його короткий зміст, у кінці з метою узагальнення вивченого є рубрика «Чи задоволи ви розділ?»); завдання підручника згруповані за рівнем навчальних досягнень учнів; після теми уроку подані основні питання, що опрацьовуватимуться, акцентована увага одинадцятикласників на основних поняттях, термінах, датах (рубрика «Зверніть увагу»), а також виокремлені ключові питання для розуміння та сприйняття нового матеріалу (рубрика «Подумайте»); особливістю підручника є методично вмотивовані фрагменти історичних писемних джерел і фотодокументи, що супроводжуються запитаннями та завданнями, спрямованими на розвиток критичного мислення та формування історичної компетентності одинадцятикласників [1].

Підручник історії України (автори О. Струкевич, І. Дровозюк, І. Романюк) містить навчальний історичний матеріал, що синтезує культурологічний, цивілізаційний та соціоантропоцентричний підходи до життя в минулому (суб'єктом і творцем історичного процесу у підручнику подано людину, народ, етнічні меншини, українську політичну націю); показує, які еволюційні зміни відбувалися із зазначеними історичними суб'єктами, як провідні історичні діячі і народ протягом визначеного історичного періоду долали ті внутрішньополітичні виклики, що були зумовлені політико-

культурними, правовими, соціальними особливостями історичної еволюції українського суспільства у складі СРСР [3].

Підручник С. Кульчицького, Ю. Лебедєвої представляє авторське бачення новітнього періоду історії України; зміст доповнює велика кількість різноманітних документів і розповідей рубрики «Усна історія» [2].

У педагогічно-виховному контексті автори вищезазначених підручників добирали навчальний матеріал так, щоб формувати в учнів систему загальнолюдських і громадянських цінностей українського суспільства – гуманізм, Батьківщина, самовизначення, права і свободи людини, держава, громадянин, людина, сім'я.

Для учнів класів історичного профілю Міністерство освіти і науки, молоді та спорту рекомендує підручник автора Ф. Турченка [4]. У ньому подано систематизований виклад подій в Україні від початку Другої світової війни до кінця 2010 р. Текст складено на основі новітніх досягнень вітчизняної і зарубіжної історичної науки. Велика увага приділена висвітленню особливостей соціальноекономічного й політичного розвитку України в роки радянської влади, впливу тоталітарної системи на культурноідеологічні процеси в республіці, дисидентському руху, досягненню Україною незалежності, розбудові незалежної української держави.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до мети нашої публікації спробуємо виявити відмінності в змісті та методичному апараті зазначених підручників на трьох рівнях диференціації навчання (стандарту, академічного, профільного). Одразу ж зауважимо, що автори навчальних книг не розмежовують навчальні тексти для рівня стандарту й академічного рівня, тому будемо аналізувати підручники фактично за двома рівнями диференціації: академічним і профільним.

Ми брали для академічного рівня підручники: 1) О. Струкевича, І. Романюка, С. Дровозюка; 2) О. Пометун, Н. Гупана; для профільного – Ф. Турченка.

Нами проаналізована перша частина програмної теми «Україна в роки Другої світової війни 1939–1945 рр.» за академічним рівнем і матеріали підручників 1 і 2, в яких висвітлювалися такі програмні питання: «Україна у міжнародній політиці напередодні Другої світової війни. Радянсько-німецькі договори 1939 р. Початок Другої світової війни. Возз'єднання Хотинщини, Південної Бессарабії і Північної Буковини з УРСР. Радянізація нових територій. Становище в Україні в 1939 р. – першій половині 1941 р.»

На профільному рівні була проаналізована тема 1 «Україна в роки Другої світової війни 1939–1945 рр.» і підручник Ф. Турченка.

Статистичний аналіз виявив, що авторський текст підручника О. Струкевича, І. Романюка, С. Дровозюка складає 81,6% (19108 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 18,4% (4312 знаків).

Аналіз книги авторів О. Пометун і Н. Гупана у контексті аналізованої теми виявив, що авторський текст складає 78,1% (15212 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 21,9% (4249 знаків).

Аналіз підручника Ф. Турченка для профільного рівня навчання у контексті аналізованої теми виявив, що авторський текст складає 88% (14946 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 12% (2033 знаків).

Як видно, профільний підручник, незважаючи на більшу кількість годин для вивчення і значно більший обсяг програмного матеріалу, містить найменший обсяг авторського тексту і тексту джерел, порівняно з підручниками академічного рівня. Крім того, підручник профільного рівня має найгірше співвідношення обсягу авторського тексту і тексту джерел.

У кожному підручнику в тексті теми наводиться по три історичні карти. Відповідно до порядку аналізованих підручників, вони містять таку кількість ілюстрацій: 5 – 7 – 7. Лише в підручнику О. Пометун і Н. Гупана наявні ілюстрації з питаннями і завданнями до них: відповідно 7 ілюстрацій і 17 завдань до них. Щодо запитань і завдань до навчальних текстів, то їхня кількість відповідно до порядку аналізованих підручників така: 16 – 55 – 22. Кількість нових термінів і понять, що вводять автори відповідно до порядку підручників: 2 – 5 – 5.

Отже, відмінності в побудові підручників з історії України для навчання за рівнем стандарт, академічним полягають у кращому методичному оформленні книги О. Пометун і Н. Гупана. Підручник для профільного рівня за кількісними показниками залишається позаду книг для рівня стандарту.

Спробуємо також доповнити наші висновки про підручники з історії України для 11 класу аналізом інших кількісних параметрів: хронологічних дат, географічних назв, персоналій, логічних одиниць змісту тощо.

Спершу проаналізуємо перший параграф «Україна на початку Другої світової війни» першої теми «Україна в роки Другої світової війни (1939–1945)» підручника історії України для 11 класу авторів О. Струкевича, І. Романюка, С. Дровозюка. Ця частина підручника охоплює питання: Україна в міжнародній політиці напередодні Другої світової війни, радянсько-німецькі договори 1939 р., початок Другої світової війни, вступ Червоної армії на територію Західної України, радянізація нових територій, становище в Україні в 1939 р. – у першій половині 1941 р.

Статистичний аналіз виявив, що авторський текст складає 81,6% (19108 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 18,4% (4312 знаків).

Учням пропонується ознайомитися з трьома новими термінами: *експансіонізм*, *депортація*, *радянізація*. Всього в текстах параграфу налічується 184 змістові одиниці (термінів, понять, назв тощо):

– версальський договір, Перша світова війна, нацистська партія, Ліга Націй, колонії, експансіонізм, буферна держава, протекторат, матеріальна база, плацдарм, стратегічні плацдарми, політична агресія, геополітичні позиції, дипломатичні маневри, об'єднання «допоміжних народів», адміні-

стративна одиниця, політичне значення, еволюція поглядів, «німецька Індія», вермахт, імперські плани, воєнно-стратегічна міцність, світова пролетарська революція, контрудар, воєнна продукція, військово-промисловий комплекс, доля українського народу, дипломатична інтрига, Друга світова війна, український народ, українське питання, баланс сил, політичні аналітики, економічний прогрес, мирне співіснування, дипломатичний нейтралітет, стратегічні інтереси, радянсько-німецькі договори 1939 р., агресивні політичні кроки, колонізаторська спрямованість, політика умиротворення, фюрер, світова війна, геополітична рівновага, фланг, війна на два фронти, Західний фронт, Східний фронт, Кремлівське керівництво, «Майн кампф», стратегія «тиску на схід», арійська раса, життєвий простір нації, гітлерівська Німеччина, міжімперіалістичні суперечності, буржуазна Європа, імперіалістична війна, «батько всіх народів», експорт комуністичного режиму, «коричнева чума», «Договір про ненапад», «пакт Ріббентропа-Молотова», таємні додаткові протоколи, карткова система, окупація території, радянсько-німецький договір «Про дружбу і кордон», «лінія Керзона», політична гра, антифашисти, Червона Армія, зони окупації, Народні збори Західної України, демократичні традиції, партійні функціонери, альтернативні кандидатури, принципи радянської демократії, Верховна Рада СРСР, з'єднання земель «по-сталінськи», національно-демократичні надбаня, радянізація, радянський тоталітарний режим, суспільство європейської цивілізації, «буржуазний польський колоніалізм», політика українізації, ідеологічні цінності, Наукове товариство ім. Шевченка, філіал АН УРСР, державно-адміністративна та партійна мережа, місцеві і партійні органи, відповідальні посади, КПЗУ, «москвофіли», «радянофіли», «радянатори», націоналізація (промисловості, торгівлі, транспорту, банків), дрібні ремісничі підприємства, мережа українських кооперативів і приватної торгівлі, одержавлення, неефективність радянської економіки, неповороткість радянської бюрократії, товари першої необхідності, дефіцитні товари, ринкові ціни, спекуляція, асигнування коштів на реконструкцію, харчова та легка промисловості, проблема безробіття, земельна реформа, конфісковані маєтки, землі монастирів і державних чиновників, селянські комітети, безземельні та малоземельні селяни, колгоспи, радгоспи, колективізація селянських господарств, радянські функціонери, репресії, соціальні верстви, опозиційний рух, українські політичні та громадські об'єднання, Українське народно-демократичне об'єднання, товариство «Просвіта», Допомоговий комітет, лояльність влади, легальний політичний рух, депортації, спецслужби радянських органів безпеки, антирадянське підпілля, морально-психологічна атмосфера, масовий терор, кваліфікований робітник, соціалістичне змагання, «зрівнялівка», продуктивність праці, рух «багатоверстатників», засоби морального заохочення, медалі «За трудову доблесть» і «За трудову відзнаку», звання Героя Соціалістичної Праці, формалізм, бюрократизм, милітаризація економіки, милітаризація життя, повсякденне життя, оборонно-масова робота, ГПО («Готовий до праці і оборони»), ППХО (протиповітряна та протихімічна оборона), ентузіаст, навчальний марш-перехід, військове спорядження, протигаз, ТСО Авіахім, «Ворошиловський стрілець», держбюджет, танковий екіпаж запасу, авіаційний і парашутний спорт, постанови «Про заходи упорядкування трудової дисципліни», трудова дисципліна, прогул, неякісна і нестандартна продукція, шкідництво, 7-годинний робочий день, 8-годинний робочий день, 7-денний робочий тиждень, виправно-трудова табори, запровадження паспортів, сталінська диктатура, суспільно-політичне життя народу, культура життя народу, ополчення українського населення, «бидло», «хлоп», віче, мітинг.

Автори запропонували в тексті 29 дат і хронологічних періодів (1939–1945; 1941–1945; березень 1939 р.; липень 1940 р.; 23 серпня 1939 р.; 1 вересня 1939 р.; 3 вересня 1939 р.; 28 вересня 1939 р.; 17 вересня 1939 р.; 1919–1939 рр.; жовтень 1939 р.; 27 жовтня 1939 р.; 29 жовтня 1939 р.; 15 листопада 1939 р.; літо 1940 р.; 28 червня 1940 р.; 2 серпня

1940 р.; 1933–1938 рр.; період до червня 1941 р.; весна 1940 р.; до середини 1941 р.; 21 вересня 1939 р.; осінь 1939 р. – зима 1940 р.; період до кінця 1939 р.; квітень 1940 р.; червень 1941 р.; 1939 – перша половина 1941 р.; 1938 р.; червень 1940 р.

Щодо просторової компетентності, то учням автори запропонували такі географічні найменування (68 позицій):

- СРСР, східні райони Радянського Союзу, Росія;
- Білорусія, Західна Білорусія, білоруське Полісся (Берестейщина, Кобринщина, Пінщина);
- Польща, східні області польської держави, Центральна та Західна Польща, лінія Керзона;
- Чехословаччина;
- Угорщина;
- Німеччина, Третій рейх;
- УРСР, Україна, Західна Україна, Центральна Україна, Східна Україна, Холмщина, Посяння, Лемківщина, Підляшшя (Закарпаття, Донбас);
- Європа, Схід Європи, Центральна Європа, фланги Європи, центральноєвропейські держави;
- федерація Балтійських країн, Литва, Латвія, Естонія, Фінляндія;
- Румунія, Молдова, Північна Буковина, Придністров'я, Молдавська РСР, Молдавська АРСР, Південна Бессарабія;
- Кавказькі держави, «Волглянд», державне утворення «Велика Україна», східні території рейху, окраїнні держави, німецька зона окупації, німецько-радянська демаркаційна лінія;
- Близький Схід, Індія,
- Британська імперія, Франція, США;
- міста: Москва, Брест;
- ріки: Збруч, Сян;
- області: Дрогобицька, Волинська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Станіславська (нині – Івано-Франківська).

Щодо персоналій, то підручник пропонує нам 11 імен (послідовність і повнота імен та ініціали викладені відповідно до тексту): А. Гітлер, В. Ленін, Троцький, Й. Сталін, Ріббентроп, В. Молотов, Генріх Манн, Керзон, С. Тимошенко, О. Луцький, К. Левицький.

Навчальні тексти містять запитання і завдання для учнів: два питання перед параграфом (166 знаків), два завдання до документа (215) і 12 запитань після параграфу (1852).

Авторські тексти, всупереч методичним вимогам, містять однополюсні, сучасно ідеологічно зорієнтовані оцінки твердження, наприклад:

- «Більшість «радянзаторів» прибула зі Східної України. Деякі з них мали лише початкову освіту. ...посилаючи своїх працівників у західні області, у такий спосіб намагалися звільнитися від гірших. Тому нова радянська еліта вразила місцеву інтелігенцію своєю обмеженістю та невихованістю»;
- «Робітники, які працювали на промислових підприємствах України, справедливо вважалися найкваліфікованішими в Радянському Союзі».
- не всі працівники прагнули брати участь у соцзмаганні, однак і відмовитися в більшості випадків не могли, оскільки це вважалося ознакою ворожого ставлення до радянської влади;
- «передовики» виробництва»;
- «так званої оборонної масової роботи».

Аналіз книги авторів О. Пометун і Н. Гулана у контексті аналізованої теми виявив, що авторський текст складає 78,1% (15212 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 21,9% (4249 знаків).

Учням пропонується ознайомитися з 6 новими термінами та поняттями: українське питання, українська карта, пакт, радянська депортація, ОУН. Усього в текстах аналізованої теми налічується 114 змістових одиниць (термінів, понять, назв тощо). Авторі запропонували в тексті 28 дат і хронологічних періодів, з яких основними визначено 5 подій (23 серпня 1939 р., 1 вересня 1939 р., 17 вересня 1939 р., 15 листопада 1939 р., 2 серпня 1940 р.).

Щодо просторової компетентності, то учням ав-

тори запропонували такі географічні найменування (70 позицій):

- СРСР, східні райони Радянського Союзу, Урал, Сибір, Поволжжя, Казахстан;
- Польща;
- Чехословаччина;
- Угорщина;
- Німеччина, Третій рейх;
- УРСР, Україна, Західна Україна, Східна Україна, Холмщина, Посяння, Лемківщина, Підляшшя, Донбас, Закарпаття, Південна Україна;
- Європа, Південно-Східна Європа;
- Балтика;
- Румунія, Північна Буковина, Молдавська РСР, Молдавська АРСР, Південна Бессарабія, Бессарабія;
- «Велика Україна»;
- Близький Схід, Закавказзя
- Британська імперія, Франція, США;
- міста: Москва, Берлін, Харків, Київ, Тернопіль, Збараж, Рівне, Станіслав, Луцьк, Галич, Львів, Бухарест, Дніпропетровськ, Луганськ, Одеса, Миколаїв, Херсон;
- ріки: Сян, Нарев, Вісла, Дністер;
- області: Дрогобицька, Волинська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Станіславська (нині – Івано-Франківська), Чернівецька, Аккерманська, Ізмаїльська, Хотинський повіт, Ізмаїльський повіт.

Щодо персоналій, то підручник в аналізованій темі пропонує нам 19 імен (послідовність і повнота імен та ініціали викладені відповідно до тексту): А. Розенберг, А. Гітлер, Й. Ріббентроп, В. Молотов, Й. Сталін, С. Тимошенко, Ю. Пашківський, О. Довженко, К. Симонов, М. Бажан, О. Корнійчук, Д. Косарик, Є. Костенко, О. Бойко, Д. Боффа, Н. Верт, А. Жуковський, О. Субтельний, С. Кульчицький.

Навчальні тексти містять 16 запитань і завдань до ілюстрацій, 18 питань і завдань перед параграфами, 15 запитань і завдань до документів і 23 запитання після параграфа (всього 72).

Аналіз підручника Ф. Турченка для профільного рівня навчання в контексті аналізованої теми виявив, що авторський текст складає 88% (14946 знаків), текст документів і витяги з історичних досліджень – 12% (2033 знаків).

Учням пропонується ознайомитися з 5 новими термінами та поняттями: пакт Молотова-Ріббентропа, інкорпорація, «Золотий вересень», радянська стратегія виживання. Усього в текстах теми налічується 130 змістових одиниць (термінів, понять, назв тощо). Автор запропонував у тексті 31 дату і хронологічні періоди.

Щодо просторової компетентності, то Ф. Турченко зафіксував у тексті теми такі географічні найменування (39 позицій):

- СРСР;
- Західна Білорусія,;
- Польща;
- Чехословаччина;
- Угорщина, Австрія;
- Німеччина;
- УРСР, Україна, Західна Україна, Наддніпрянська Україна, Холмщина, Лемківщина, Підляшшя, Галичина, Волинь, Закарпаття;
- Європа;
- Литва, Латвія, Естонія, Фінляндія;
- Румунія, Північна Буковина, Придністров'я, Молдавська РСР, Молдавська АРСР, Бессарабія, придунайські українські землі;
- Британська імперія, Франція;
- нас. пункти: Москва, Брест, Львів, Смоленськ, Катинь, Харків;
- ріки: Сян, З. Буг.

Треба зазначити, що у текстах, присвячених Україні напередодні і на початку Другої світової війни, ніде, ні в якому контексті не згадується такий населений пункт, як Київ. Щодо персоналій, то підручник в аналізованій темі пропонує нам 8 імен (послідовність і повнота імен та ініціали

викладені відповідно до тексту): Й. Сталін, Й. Ріббентроп, В. Молотов, С. Тимошенко, М. Ковальов, О. Довженко, І. Франко, Г.К. Жуков. Навчальні тексти містять 0 запитань і завдань до ілюстрацій, 7 питань і завдань перед параграфами, 4 запитання/завдання до документа і 19 запитань після параграфа (всього 30).

Щодо коректності авторських оцінок на профільному рівні навчання, де учням необхідно представляти різні точки зору на події для подальшого аналізу, то аналізований підручник має, на нашу думку, низку недоліків. Так, відповідно до вимог програми схарактеризувати німецьку й радянську окупацію Західної України, Ф. Турченко реалізував це завдання у кількісному вимірі так: про німецьку окупацію – 204 друкованих знаки; про радянську окупацію – 1547.

Програма вимагає викласти: «Встановлення німецької окупаційної влади на території Холмщини, Підляшшя, Лемківщини. Політика нацистської адміністрації щодо українців і поляків». Реалізація цього завдання автором така (с. 13): «Але населена переважно українцями територія Лемківщини, Холмщини і Підляшшя залишилася під контролем нацистської Німеччини. Тут була встановлена окупаційна адміністрація, яка почала кривавими методами утверджувати «новий порядок». У той же час радянській окупації присвячені три сторінки (с. 14, 17, 18) тексту підручника.

Описуючи встановлення радянської влади (радянського тоталітарного режиму) в Західній Україні, Ф. Турченко вводить морально небезпечне поняття «Стратегія виживання»: «Арештувати могли будь-кого і будь-кого. Прагнення зберегти життя (стратегія виживання) спонукало людей сприймати все, на що йшла влада» (с. 19).

Автор описує представників радянської влади виключно в негативному світлі: «Поляків-чиновників заступили новоприбулі службовці. Це були

відражені з Наддніпрянської України працівники партійного, державного чи господарського апарату, здебільшого малоосвічені, малокваліфіковані виконавці, які часто-густо не знали української мови, звичаїв місцевого населення» (с. 17).

Такий підхід методологічно нагадує радянську шкільну історію, тільки з діаметрально протилежних позицій. А на профільному рівні учні повинні самі формулювати висновки на основі аналізу переважно документів, а не однобічного авторського висвітлення подій.

Висновок. Аналіз підручників виявив необхідність розроблення авторами підручників методичної системи диференційованого навчання історії у старшій школі, яка б урахувала особливості формування мети, завдань, змісту рівневого навчання, підбору адекватних меті і завданням форм і методів навчальної роботи. Аналіз чинних підручників з історії України і всесвітньої історії показав, що автори навчальної літератури не виявляють у своїх книгах ці відмінності, не диференціюють стандартний і академічний рівні. У підручниках для профільних класів не відображені особливості формування складових предметної історичної компетентності. Тому вчитель у процесі підготовки до уроку повинен творчо використовувати наявні друковані та електронні засоби навчання.

Література

1. Історія України : підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закладів : рівень стандарту, академічний рівень / О. І. Пометун, Н. М. Гулан. – К. : Освіта, 2011. – 336 с.
2. Історія України : підруч. для 11 класу загальноосвіт. навч. закладів : рівень стандарту, академічний рівень / С. В. Кульчицький, Ю. Г. Лебедева. – К. : Генеза, 2011. – 304 с.
3. Історія України : підручник для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. (рівень стандарту, академічний рівень) / О. К. Струкевич, І. М. Романюк, С. І. Дровозюк. – К. : Грамота, 2011. – 320 с.
4. Турченко Ф. Г. Історія України. 11 кл. : підруч. для загальноосвіт. навч. закладів : профільний рівень / Ф. Г. Турченко. – К. : Генеза, 2011. – 400 с.

Світлана Горбенко

ІСТОРІЯ В ЛІТЕРАТУРІ РІДНОГО КРАЮ (година спілкування з письменницею Ольгою Хало)

Мета: через призму лірики О. Хало познайомити учнів з історією рідного краю; виховувати почуття патріотизму, поваги до історичної минувшини лубенської землі.

Обладнання: виставка творів О. Хало, ілюстрації до її творів, проектор, магнітофон.

Хід заходу

Створення ситуації емоційного впливу. Звучить «Гімн Лубен» (додаток 1)

Учитель: Слова «Гімну» належать нашій лубенській письменниці, члену Національної спілки письменників України, лауреату премії імені Володимира Малика, Івана Котляревського, Панаса Мирного, автора 15 книг Ользі Іванівні Хало.

Розповідь Ольги Хало про себе (додаток 2).

Прес-конференція «Історія в творчості О. Хало»

(Учні поділені на творчі групи: журналістів та істориків)

Учитель: І не дивно, що напоєна любов'ю до рідної землі Ольга Хало оспівує рідне місто Лубни у багатьох творах, зокрема у поемі «Лубни».

(Читання уривку із поеми «Лубни»)

Йду Присуллям своїм, де дзвенять солов'ї
На калинах, умитих росою,
Мій усміхнений край, горобиний розмай,
Любе місто, я завжди з тобою.
Рідне місто моє, де зозуля кує
Над Сулою у хмільних світанках,
На порозі весни білоцвітом Лубни,
Ви у серці моїм до останку.
Як правдана пора, стоїть Лиса гора

Й Верхній Вал на Хорольськiм узвозі.
Осяває всю шир Мгарський наш монастир
І дрімучі ліси при дорозі.
Бачу я крізь віки Наливайка полки,
Що стояли тут до загину.
У квітучих полях вся лубенська земля,
Наймиліша земля України.

О. Хало: І згаданий Северин Наливайко тут марно, адже більше як 400 років тому саме під Лубнами він завершив свій лицарський шлях до волі.

Журналіст: Хто ж він такий, цей месник?

Історик: В «Ілюстрованій енциклопедії історії України» так написано про Северина Наливайка: «Походив із ремісничої родини з Галичини. У складі козацького війська брав участь у походах проти турків і татар. Служив сотником надвірного війська князя К. Острозького. 1594 року залишив службу у князя і організував на Брацлавщині загін нереєстрових козаків, щоб підняти повстання проти шляхетських загарбників. Пізніше приєднався до запорожців гетьмана Григорія Лободи. 1596 року Наливайка обрали козацьким гетьманом, і він провів кілька вдалих походів проти польського війська Станіслава Жолкевського, що намагалося придушити повстання».

Журналіст: Якраз про це й розповідає Ольга Хало у поемі «Северин Наливайко»: Коли козацький ватажок із валкою в 10000 людей, серед яких були жінки, діти і старі, підійшов до Лубен, він намагався здійснити переправу через Сулу, щоб добратися до московської землі і врятувати біженців за кордоном.